

14 α

14 β

13

14 γ

14 δ

15 α

15 β

16

13. Ένα από τα παλαιότερα νομίσματα της Αίγνας που έχει την εικόνα θαλάσσιας χελώνας, συμβόλου της ναυτικής δύναμης του νησιού.

14. Αθηναϊκά νομίσματα: α) δίδραχμο, ρόδακος, β) δίδραχμο, αστράγαλος, γ) δίδραχμο, βούκρανο, δ) δίδραχμο, γοργόνειο.

15 α, β. Αθηναϊκό νόμισμα, δίδραχμο. Ο τύπος αυτός με την κεφαλή της Αθηνάς στην πρόσοψη όψη και τη γλαύκα με τον κλάδο ελιάς και το όνομα της πόλης στην οπίσθια (ΑΘΕ) έγινε από τα σημαντικότερα νομίσματα της αρχαιότητας.

16 α, β. Κορινθιακός στατήρας που φέρει ως έμβλημα τον Πήγασο, ανάμεσα στα πόδια του το αρχαϊκό «κόππα».

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ (2)

Η νομισματική τέχνη της αρχαϊκής εποχής

Στην κυρίως Ελλάδα, ίσως η Αίγινα να έκοψε πρώτη νομίσματα, περίπου στα 580-560 π.Χ., με έμβλημα τη νεροχελώνα, έμβλημα του νησιού, των θαλασσοπόρων πλοίων και ανδρών του (εικ. 13).

Τα δίδραχμα, τα γνωστά με τ' όνομα «νομίσματα σημιάτων»¹, είναι οι πρώτες κοπές στην Αθήνα. Αμφορέας ή τροχός, άλογο ή αλογοπροσώπι, βούκρανο, αστράγαλος, γλαύκα και άλλα είναι οι πρόσθιες εικόνες, ενώ η οπίσθια όψη έχει, όπως και στην Αίγινα, μόνο το σφρηγίλατο τετράγωνο (εικ. 14 α-δ). Οι πρώτες αυτές αθηναϊκές κοπές φαίνεται ν' άρχισαν γύρω στα 570 π.Χ. και η σειρά κράτησε ως τα 520 περίπου. Ανήκουν στην περίοδο της τυραννίδας του Πεισιστράτου (560-527 π.Χ.). Γύρω στο 520 π.Χ. αρχίζουν οι πρώτες κοπές, τετράδραχμα ιδίως, με την κρανοφόρο κεφαλή της Αθηνάς στην πρόσοψη και τη γλαύκα στην οπίσθια όψη. Ενοείται ότι τα ανεξάντλητα μεταλλεία αργύρου του Λαυρίου είχαν θεμελιώσει, από την εποχή των Πεισιστρατιδών, τον πλούτο και τη δύναμη αυτής της τυραννίδας: τα μεταλλεία αυτά προσέφεραν τη δυνατότητα τεράστιας κοπής, που έφτασε σ' ένα πρώτο κορύφωμα γύρω στο 483 π.Χ. Αυτός ήταν ο λόγος που το αθηναϊκό τετράδραχμο έγινε, από το 500 π.Χ. περίπου, το νόμισμα του αρχαίου κόσμου. Χάρη στην καθαρότητα του μίγματός του και την ακρίβεια του βάρους του είχε παντού την ίδια κανονική νομισματική αξία (εικ. 15 α, β).

Από το 550 π.Χ. περίπου, η Κόρινθος τύπωσε τους αργυρούς στατήρες της με την εικόνα του Πήγασου στην πρόσοψη (εικ. 16). Πολύ λίγα νομίσματα της κυρίως Πελοποννήσου ανήκουν στην περίοδο της αρχαϊκής τέχνης. Μόνο η Ήλις προβάλλει ήδη από το 510-500 π.Χ. (εικ. 17 α, β). Στην περιοχή των Κυκλάδων, ορισμένα νησιά τυπώνουν νομίσματα ήδη από το 550 π.Χ. (εικ. 18 α-δ). Πλούσιες σε εικόνες είναι ήδη οι πρώτες κοπές της βόρειας μητροπολιτικής Ελλάδας, ιδίως του θρακικο-μακεδονικού χώρου, όπου υπήρχαν σπουδαία αργυρωρυχεία. Από την αρχαιότερη Μακεδονία, πριν από την ίδρυση του βασιλείου, γνωστές μας είναι καλλιτεχνικά πρωτόγονες, αν και γοητευτικές, κοπές, συνήθως οχτώδραχμα (εικ. 19 α-γ).

17 α

17 β

18 α

18 β

18 γ

18 δ

19 α

19 β

19 γ

20

21 α

21 β

17 α, β. Ήλιος, Στατήρας που φέρει ως σύμβολο: ατό που πετά, ενώ γύρω του τυλιγεται φίδι και κεραυνός.

18. Κυκλαδικά νομίσματα: α) Θήρα, στατήρας με εμβλημα του δελφίνι. β) Νάξος, στατήρας με κεφαλή ασπίου. γ) Μηλιακός στατήρας με παράσταση γοργόνη. δ) Διδραχμο Δήλου που εικονίζει τη λύρα του Απόλλωνα.

19. Νομίσματα της Βόρειας Ελλάδος. α) Ημιδραχμα Σαμοθράκης με παράσταση γρίφωνα. β) Δίκαια, διαστατήρας, εικονίζεται κεφαλή του Ηρακλή με τη λαινή. γ) Στατήρας Θάσου. Νεαρή γυναίκα και Σάτυρος.

20. Στατήρας από τον Τάραντα. Στην πρόσθια όψη βλέπουμε τον Απόλλωνα Υάκινθο γονατιστό, που κρατά λύρα στο ένα χέρι και άνθος στο άλλο.

21 α, β. Συρακούσες, τετράδραχμο με τέτταρπο (εμπροσθότυπο) και τεσσάρτα τετράγωνα εν κοίλω, στο κέντρο των οποίων υπάρχει μικρή κεφαλή.

Εντελώς διαφορετικές από τις κοπές της Μικρασίας και της μητροπολιτικής Ελλάδας είναι εκείνες των Ελλήνων της Ν. Ιταλίας. Οι αρχαιότερες εμφανίζονται το 550 π.Χ. και ανήκουν στις αρχαίες αποικίες που οι κάτοικοί τους κατόνταν από τη Β. Πελοπόννησο και τους δύο Λοκρούς της Στερεάς Ελλάδας. Τις κοπές χαρακτηρίζει η σχετική μεγάλη τους επιφάνεια, κυρίως όμως ο λεγόμενος «εν κοίλω» τύπος τους: η εικόνα είναι σχεδόν όμοια και στις δύο όψεις, αλλά στην πρόσθια προβάλλει θετική και ανάγλυφη, στην οπίσθια είναι αρνητική και «εν κοίλω». Ακόμη και ο Τάρας, αποικία δωρική και όχι αρχαία, είχε υιοθετήσει στις αρχαιότερες κοπές του, για λόγους εμπορικούς, αυτόν τον «εν κοίλω» τύπο των αρχαίων πόλεων. Εξέχουσα θέση, όχι μόνο ανάμεσα στις πρώτες κοπές των Ελλήνων της Ν. Ιταλίας αλλά γενικά σ' όλη την ιστορία της νομισματικής, κατέχουν οι «εν κοίλω» τυπωμένοι στατήρες του Τάραντα, οι οποίοι παριστάνουν τον Απόλλωνα Υάκινθο (εικ. 20). Τα νομίσματα των Συρακούσων κατέχουν εξέχουσα θέση, απ' την αρχαϊκή ως την ελληνοιστική περίοδο. Η αρχαιότερη κοπή, γύρω στο 515 π.Χ., αρχίζει κατευθείαν με τετράδραχμα και διδραχμα, απόδειξη ότι αυτή η από χωρίς πλούσια πόλη προσηγοριζόταν το ασήμι ευκολότερα από τις άλλες πόλεις της Σικελίας (εικ. 21 α, β).

1. Είναι τα νομίσματα τα γνωστά ως Warrentmünzen, τα οποία φέρουν μόνο σήμα, χωρίς καμία επιγραφή.

Σταυρούλα Ασημακοπούλου
Αρχαιολόγος

